

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Այս դարու մէջ կտրուած Գաղղիոյ ու Անգղիոյ ոսկի և արծաթի դրամոց քանակութիւնը :

Գաղղիացի անուանի տնտեսականը, Սիէլ Ը ըվալիէ, մօտերս գիրք մը հրատարակեց Գաղղիոյ ու Լնգղիոյ մէջ այս դարու սկիզբէն ինչուան հիմա կտրուած ոսկի ու արծաթի դրամոց քանակութեանը վրայ, և թէ ինչ ազդեցութիւն պիտի ընէ ոսկոյն անհամեմատ աճումը ոսկի ու արծաթի դրամոց իւրաքանչիւր դնոյն վրայ: Սենք այս գրքէն հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնները քաղենք Գաղղիոյ ու Լնգղիոյ ոսկի ու արծաթի դրամոց վրայ, զորոնք ինքը պաշտօնական արձանագրութիւններէ հաւաքեր է:

Լյոս դարու սկիզբը ընդհանուր վաճառականութեան մէջ այլ և այլ աշխարհքներէ մտած ոսկոյն քանակութիւնն էր 24,000 հազարակրամ, որուն 20,000 հազարակրամը քաղաքականացեալ ժողովրդոց կ'անցնէր: Ինչուան 1820 ոսկոյն այս չափը քիչ աճեցաւ, բայց անկէ ետեւ Ուրալ լեռներէն, Սիպերիայէն ու ուրիշ այլ և այլ երկիրներէն ելած ոսկոյն պատճառաւ այս չափը կրկնապատկեցաւ: Իսկ հիմա տարուէ տարի քրիստոնեայ ազգաց ձեռքն անցած ոսկին 275,000 հազարակրամէն 300,000 հազարակրամ կը սեպուի: Քառասուն ու յիսուն տարուէն ի վեր ոսկոյն քանակութիւնն իբր 1 առ 14 կամ առ 15 աճեցաւ, մինչդեռ արծաթին քանակութիւնը դրեթէ նոյն մնաց ինչ որ էր այս դարու սկիզբները, վասն զի այն ատենն էր 900,000 հազարակրամ տարին, իսկ հիմա է մէկ միլիոն հազարակրամ տարին:

Գաղղիա, առաջին կայսերութեան ատենը կտրուած ոսկի դրամն էր 527 միլիոն Ֆրանգ, կամ միջական հաշուով տարին 38 միլիոն Ֆրանգ: Լուդովիկոս փրէ ատեն ընդ ամէնը 389 միլիոն

Ֆրանգ ելաւ, այսինքն իբր 39 միլիոն Ֆրանգ տարին: Կարոլոս 8^{րդ} տարուան իշխանութեան ժամանակը, ընդ ամէնը 52 միլիոն Ֆրանգ ելաւ, որ է ըսել տարին 10 միլիոն Ֆրանգէն քիչ մը աւելի: Իսկ Լուդովիկոս Փիլիպպոսի թագաւորութեան ատեն ոսկի դրամոց քանակութիւնը քիչ աճեցաւ, վասն զի ընդ ամէնը 215 միլիոն Ֆրանգ ելաւ, այսինքն իբր 12 1/2 միլիոն Ֆրանգ տարին:

Երբ Գալիֆոռնիոյ ոսկոյ հանքերը գտնուեցան 1848^{ին}, ոսկի դրամոց թուոյն քանակութիւնն սկսաւ աճիլ, և 1850^{ին} սկսեալ շատ զգալի եղաւ: Եթէր տարուան մէջ, այսինքն 1850^{ին} յունուարի 1^{ին} ինչուան 1856 դեկտեմբերի 31, Գաղղիա 2,777 միլիոն Ֆրանգի ոսկի դրամ կտրուեցաւ, որ միջական հաշուով տարին 311 միլիոն Ֆրանգ ըսել է: Իսկոր 48 տարուան ընթացից մէջ, այսինքն 1800^{ին} յունուարի 1^{ին} ինչուան 1848 յունուարի 1, կտրուած բովանդակ ոսկի դրամն է 1,186 միլիոն Ֆրանգ, այսինքն 34 միլիոն ու 700,000 Ֆրանգ տարին:

Լնգղիա, թէպէտ և օրինական դրամը միայն ոսկին սեպուի, ի վերայ այսր ամենայնի ոսկի դրամոց քանակութիւնն այնպէս չաճեցաւ, ինչ համեմատութեամբ Գաղղիա աճեցաւ նէ: Եթէր տարուան մէջ, այսինքն 1850^{ին} յունուարի 1^{ին} ինչուան 1856 դեկտեմբերի 31, ընդ ամէնը 48 միլիոն ու 749,868 լիրա սղեռլին ոսկի դրամ կրտրուեցաւ, որ է ըսել 1,157 միլիոն Ֆր., կամ թէ 165 միլիոն Ֆրանգ տարին: Եթինթաց եթէր տարուան մէջ կրտրուած ոսկի դրամներուն բոլորական թիւն էր 28 միլիոն ու 539,714 լիրա սղեռլին, այսինքն 721 միլիոն Ֆրանգ, որ տարին 103 միլիոն Ֆրանգ կ'ընէն:

Գաղղիա, թէ և ոսկի դրամը չափէ դուրս աճեցաւ, բայց ընդհանրական արծաթի դրամը նուազեցաւ: Լյոս դարու սկիզբէն ինչուան 1848 յունուարի 1 կտրուած արծաթի դրամն էր 3,891 միլիոն Ֆրանգ, կամ միջական հաշուով

81 միլիոն ու 68 հազար Ֆրանգ տարին : Եթե տարուան մէջ, այսինքն 1850^{ին} յունուարի 1^{էն} ինչուան 1856 դեկտեմբերի 31, ընդ ամէնը 319 միլիոն ու 850 հազար Ֆրանգ արծաթի դրամ կտրուեցաւ, որ միջական հաշուով տարին 45 միլիոն ու 693 հազար Ֆրանգ ըսել է : Իսկ հիմա ալ տարեկան կտրուած արծաթի դրամը 2 միլիոն 124 հազար Ֆրանգ նուազ է :

Իսկ արծաթի դրամոյ սակաւահատուծեան, տարուէ տարի Վաղղիայէն դուրս ելած արծաթն անհամեմատ է : Եկեալ 1829^{էն} ինչուան ամբողջ 1838, ներս մտած արծաթն 2,024 միլիոն Ֆրանգ աւելի էր դուրս ելածէն . այս համեմատութիւններս պահուեցան ինչուան 1851, բայց անկէ ետեւ բանը փոխուեցաւ . վերջի երեք տարուան մէջ ներս մտած բոլորական արծաթն էր 331 միլիոն Ֆրանգ, իսկ դուրս ելածը՝ 975 միլիոն Ֆրանգ, որով դուրս ելած արծաթը 644 միլիոն Ֆրանգ աւելի է քան թէ ներս մտածը, որ տարին 214 միլիոն Ֆրանգ կ'ընէ : Եթեալ 1854^{էն} ինչուան 55, 56, 57 դուրս ելած արծաթն անհամեմատ աճեցաւ :

Ոսկւոյն արժէքը նկատմամբ արծաթին արժէիցը, ինչուան 1848, կը սեպուէր 1 առ 15 $\frac{1}{2}$, որով ոսկին արծաթին հետ փոխանակելու համար 15 $\frac{1}{2}$ հազարակրամ արծաթ պէտք էր 1 հազարակրամ ոսկւոյն : Իսկ հիմա այս համեմատութիւնս փոխուեցաւ, ոսկւոյն արժէքը նուազեցաւ, ու արծաթինը շատ բարձրացաւ : Իսկ սակայն օրէնսդիրը դեռ չփոխեցին այս երկու մետաղներուն դրամոյ իւրաքանչիւր արժէքը . ուստի մէկն ոսկի ընդունելով, օրինաւորապէս անոր անուանական գինը կ'առնու, որ իրապէս նուազ է, ուր ընդհակառակն արծաթն աւելի բարձր է : Եւ անհրաժեշտ պիտի հարկադրին օրէնսդիրը դրամական օրէնքները փոփոխել արժէից նկատմամբ, և ընդհանուր վաճառականութեան մէջ ոսկւոյն յորդութիւնը շատ մեծ ազդեցութիւն պիտի ընէ վաճառացիներուն վրայ, որոնք

դրամոյ հետ կը փոխանակուին : Եւ որ ստակն իր վարկը կորսնցնէ, բնականապէս չկրնար վաճառացիներուն հաւասարադօրել, ուսկից մեծ շփոթութիւններ պիտի ծագին վաճառատներէաց մէջ, ինչպէս որ հնգետասաներորդ դարուն մէջ Իմերիկայի գիւտի պատճառաւ ծագեցաւ :

ԲՆԱԿԱՆՔ

ԱՍՏԵՂԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ՆՈՐԱԼՈՒՐՔ

Բ

Չիք ինչ նոր ընդ արեգակամբ կ'ըսու Պիւթագորաս . ուստի մենք ալ թողունք ու լքանենք երկրաւոր առարկաները, ու մտքերնուս թւերը պարզաբարձրանանք արեգակէն վեր, և այնքէնք աստեղացի առարկաներուն : Եւ կը տեսնենք որ արեգակն հսկայաբայկը շարունակէ իր յաւիտենական շրջանը ծրի խաւարման վրայ, և մերթ ընդմերթ կը խոժոռէ դէմքը բծերով, գուցէ մարդկանց ամէն արարողը չհաւանիլ ուղէ ցուցնել . մեր հաւատարիմ արբանեակ լուսինը ոչ երբէք մտքէն կ'անցնէ զողիակոսի կամարէն դուրս ելելու երթալ բւեռային աստղը խաւարել իր բարձրաբերձ լեռներն ու ընդարձակ հովիտներն ու ծովերը ամենեւին կենդանութեան նշան մը չեն տար . փայլածուն ու արուսեակը դարձադարձ իրենց կերպարանքը կը փոփոխեն . արեւ ու լուսինը իրենց խաւարմունքներով տարուէ տարի չեն զլանար երկրիս այն պիտի գեղեցիկ տեսարանաց վայելքը լուսնէն ծածկուած աստղերը, երբ անիկայ մեր ու անոնց մէջ տեղը կ'իյնայ կ'առաջնորդեն նաւորդաց ապահովապէս առաջ տանելու վտանգալից ճամբանին ուղիւնու անձայր անապատներուն մէջ . լուսնթագի, երեւակի ու ուրանոսի բազմաթիւ արբանեակները կ'բոլորեն անդադար յաւիտենական պտերնին իրենց կեդրոնական առանցից